

Andersen Jens

Fra: Ole Texmo [oletexmo@bluezone.no]
Sendt: 11. februar 2005 16:12
Til: Postmottak BFD; Friisø Tove; Lund Elisabeth
Kopi: 'Ole Texmo'; oletexmo@bluezone.no; 'Einar Nyaas'
Emne: Høringsuttalelse fra FMO til BFDs høringsnotat av 22.12.04

BARNE- OG FAMILIEDEP.	KASS AR.
ARKIVNR.: 32324	
14 FEB 2005	
SAKSBEH:	SIGN.:
SAKSNR.: 2004/05463	

-051

Hei

Vedlagt følger høringsuttalelse fra Forum for Menn og Omsorg (FMO) i anledning BFDs notat av 22.12.04 vedr forslag til endringer i barneloven

mvh Ole Texmo
986 96 812

Forum for Menn og Omsorg (FMO) :

www.krisesenter.org

Høringsuttalelse til Barne- og familiedepartementet i anledning høringsnotat av 22.12.04 :

"Forslag om å innføre obligatorisk mekling ved samlivsbrudd for samboere med felles barn og å oppheve barnelovens definisjon av vanlig samværsrett"

http://www.odin.dep.no/bfd/norsk/dok/hoeringer/paa_hoering/004071-080017/ram003-bn.html#ram3

Innhold:

Innledning / presentasjon av FMO

1. Forslag om å innføre obligatorisk mekling ved samlivsbrudd for samboere med felles barn
 - 1.1 Kunnskapsgrunnlag
 - 1.2 Påberopelser, referanser og statistikk
 - 1.3 Hvordan er behovet for lovendring dokumentert
 - 1.4 Forholdet til andre barnelovbestemmelser – og forslag
 - 1.5 Konsekvenser av partenes juridisk-rettslige status
 - 1.6 Forholdet til annen relevant/berørt lovgivning
 - 1.7 Barns behov for likebehandling
 - 1.8 Kjønnsfokus

2. Forslag om å oppheve barnelovens definisjon av vanlig samværsrett
 - 2.1 Forståelse av "gjeldende rett"
 - 2.2 Kunnskapsgrunnlag
 - 2.3 Hvordan er behovet for lovendring dokumentert
 - 2.4 Forholdet til andre lovbestemmelser og –forslag
 - 2.5 Svensk lovgivning
 - 2.6 Forholdet mellom Omsorg og Samvær
 - 2.7 Overgrepspåstander, samværsnekt og foreldrefiendtliggjøring(PAS)
 - 2.8 Bruk av referanser og statistikk
 - 2.9 Kjønnsfokus

Avslutning / oppsummering

Innledning / presentasjon av FMO

FMO er et nettverksinitiativ som arbeider for å koordinere kompetanse om fedre og barn, og sikre barn omsorg fra sin far etter skilsmisse/samlivsbrudd, i prinsippet på lik linje med mor. FMO har kontakt med en rekke foreldre (vesentlig fedre) som er eller har vært parter i barnefordelingssak, og vår virksomhet omfatter også oppfølging av en rekke enkeltsaker hvorav en del inneholder overgrepspåstander. Vi arbeider spesielt for å fremme kompetanse om oppkomstbetingelser for overgrepssanklager og anmeldelser.

Sammenholdt med hvilke temaer som fokuseres i offentlige utredninger og i medieoffentligheten, tilsier vårt erfaringstilfang at saker med mildest talt tvilsomt funderte overgrepssanklager utgjør en ikke helt ubetydelig del av helhetsbildet hva angår barnefordelingssaker. Hvor stor del er imidlertid umulig å vite; vi vet foreløpig heller ikke hvor representativt vårt tilfang er for helheten. I vår virksomhet setter vi spesielt fokus på systemfeil og misbruk av rettsvesenet ved falske anklager, fedres rettstilling ved samlivsbrudd der barn er med i bildet, og arbeider for å bidra til kompetanse om dette ovenfor ulike myndighetsnivåer og fagmiljøer.

FMO har tidligere levert høringsuttalelse til ”Kvinnevoldutvalget” (NOU 2003:31)

<http://www.lundkommisjonen.no/krisesenter/DOCS/horingsuttalelsekvinnvold.htm>

og til ”Arbeidsgruppens rapport”, sistnevnte er referert til i Høringsnotatet av 22.12.04 :

http://www.lundkommisjonen.no/krisesenter/DOCS/horingsuttalelse_agr.htm

Vi har funnet det hensiktsmessig å vurdere høringsnotatet enkeltvis for hvert forslag, med enkelte overlappende kommentarer som gjelder det samlede inntrykk og situasjonen for barnelovendringer i et større perspektiv, med hensyn til administreringen av lovendringer og mulighetene for en meningsbærende offentlig debatt om grunnforutsetningene for Barnelovsystemet.

1 Forslag om å innføre obligatorisk mekling ved samlivsbrudd for samboere med felles barn

1.1 Kunnskapsgrunnlag

1.2 Bruk av referanser og statistikk

1.3 Hvordan er behovet for lovendring dokumentert

1.4 Forholdet til andre barnelovbestemmelser – og forslag

1.5 Konsekvenser av partenes juridisk-rettslige status

1.6. Forholdet til annen relevant/berørt lovgivning

1.7 Barns behov for likebehandling

1.8 Kjønnsfokus

1.1 Kunnskapsgrunnlaget

FMO stiller seg i utgangspunktet positivt til forslag som kan medvirke til at foreldre med felles barn kan søke å finne løsninger uten bruk av rettsmidler. Dette grunnsynet gjelder uavhengig av foredrepartenes sivilstand. Mekling kan være en slikt tiltak. Men kvaliteten på meklingsordningen må utredes bedre før man overhodet iverksetter ytterligere tiltak. Der finnes ingen differensiert sivilrettsstatistikk som kan fortelle om innføring av obligatorisk mekling for gifte pr 01.01.1993 har ført til nedgang, oppgang eller om antallet barnefordelingssaker har holdt seg stabilt. Man vet følgelig ikke om den obligatoriske ordningen for gifte fungerer etter intensjonene, langt mindre hvilke faktorer som fører til at partene havner i retten, tross for gjentatte meklingsforsøk. FMO har erfaring for at selve meklingsprosessen med partiske meklere (av begge kjønn) har bidratt til å heve konfliktnivået og gjort rettssak uunngåelig. I bunnen av psykologens forståelse av sentrale barnefordelingsspørsmål ligger "eneforelderdogmet", et syn på fedre som annenrangs foreldre som gjenspeiler seg hos toneangivende premisslevarandører blant fagfolkene. FMO viser til Ole Texmos artikkel "En barnefars møte med "psykologisk kompetanse" " i Tidsskriftet Impuls (nr 3 1997) hvor professor Odd Arne Tjersland som tok doktorgrad om "meklingsprosessens psykologi" blir gjenstand for kritikk :

<http://home.no.net/oletexmo/DOCS/enbarnefarsmotemedpsykologiskkompetanse.htm>

1.2 Påberopelser, referanser og statistikk

Høringsnotatet bygger i vesentlig grad på Familiemeldingen (St.meld. nr 29 (2002-93)), og viser dessuten til flere politiske dokumenter, samt Barnefordelingsprosessutvalgets utredning (NOU 1998:17) hvor samboeres rettsstilling er berørt. Disse referansene gir imidlertid ingen argumenter for at mekling som sådann er et egnet virkemiddel til å forebygge konflikter og på mer generelt grunnlag sikre en meningsbærende prosess hvor forholdet mellom foreldre og barn og foreldrenes innbyrdes forhold etter samlivsbrudd kan reguleres på tjenlig vis. Familiemeldingen tok i forsvinnende liten grad høyde for de mange innebygde konfliktområdene barnelovens bokstav og praksis avstedkommer. Noen offentlig debatt har det heller ikke vært om disse spørsmålene. Vi viser til Ole Texmos artikkel "Kan vi stole på fagfolk?"

http://www.nkmr.org/kan_vi_stole_pa_fagfolk.htm

Etter at stortinget i juni 2003 vedtok å senke aldergrensen for høring av barn fra 12 til 7 år, og innføre en ny og utvidet sakkyndigrolle (uten forutgående offentlig debatt) kom imidlertid kronikken "Barnelov og familiepolitikk" på trykk i Nationen (25.06.03) :

<http://www.nationen.no/meninger/Kronikk/article693097.ece>

Kunnskapsgrunnlaget er som nevnt for dårlig utredet til at det er forsvarlig å innføre enda mer bruk av fagfolk som ikke ønsker å dokumentere sin kompetanse. Tallene som er nevnt i det avsluttende kapittelet i Høringsnotatet (s17) om antall meklinger utført, gir ingen veiledning for behovet for mekling. Differensiert statistikk mangler også her. Vesentlig er kunnskapssvikten mht påvisning av evt adekvat årsakssammenheng mellom innholdet i meklingen og konfliktfaktorer som kan tenkes å generere rettssaker. FMO kjenner til flere tilfeller hvor meklere har opptrådt partisk eller også konfliktskapende og sendt foreldre ut i belastende rettssaker de burde blitt spart for gitt et mer demokratisk grunnsyn som stilte foreldre likt .

1.3 Hvordan er behovet for lovendring dokumentert ?

Dagens regelverk gir anledning til å begjære og foreta mekling i sak om foreldreansvar, daglig omsorg og samvær for ugifte foreldre (jfr. barneloven § 51). Hvilken som helst av partene kan begjære mekling, enten for å søke å komme til enighet om foreldreansvar, samvær og omsorg, eller også som en lovmessig forankret formalitet for å reise sak for retten etter barneloven. Behovet for lovendring synes ikke dokumentert tilstrekkelig, da dagens regelverk ivaretar de samme mulighetene både for samarbeidssamtaler og som prosessforutsetning uansett sivilstand. Fagfolks ønskelighet av flere jobber og mer makt, samt politikeres opptatthet av tilsynelatende konfliktdempende åtgjerder kan ikke legitimere lovendringer hvor intensjoner og konsekvenser ikke er bedre utredet enn dette.

1.4 Forholdet til andre barnelovbestemmelser – og forslag

Hvorvidt meklingen er obligatorisk eller etter begjæring fra den ene part, er slik FMO ser det ikke av nevneverdig betydning, da det offentlige tilbudet på dette området uansett er for dårlig utredet. Ugifte foreldre er i utgangspunktet ulikestilt med hensyn til juridisk-rettslig status som foreldre. Mor har som utgangspunkt foreldreansvar alene (jfr. barneloven § 35 første ledd). Far får foreldreansvar kun i de tilfeller der både mor og far skriver under. Som regel er det mor som i praksis har foreldreansvaret alene. Innføring av obligatorisk mekling for ugifte vil forsterke dette ulikeverdet. Med eneforelderdogmet i bunnen, vil derfor fedre stå enda svakere enn de allerede gjør når det skal ”forhandles” om barnefordeling. Før det er innført automatisk foreldreansvar for alle foreldre uavhengig av sivilstand vil meklingen kunne risikere å bidra til forsterket ulikeverd.

Stortinget skulle etter planen behandle forslag om felles foreldreansvar for ugifte samboende i fjor høst (ot.prp nr 82, 2003-2004). Lovforslaget er dessverre beheftet med endel logiske feilforutsetninger det må ordnes opp i før en gjennomført konsistent lovbehandling kan skje. FMO peker i den forbindelse på at samboererkjøring iflg BFDs oppfatning ikke skal være avhengig av faktisk og folkeregistergodkjnet bosted, noe vi finner besynderlig.

1.5 Konsekvenser av partenes juridisk-rettslige status

FMO ser på mekling mellom to foreldre som i utgangspunktet er stilt ulikt juridisk i forhold til barnet, som mer krevende enn i forhold til mekling mellom to presumtvt rettslig likestilte foreldre som har barn fra ekteskap, forutsatt at mor har foreldreansvaret alene. Å innføre obligatorisk mekling for tidligere samboere med felles barn, tilfører ikke nødvendigvis noen kompetanse av betydning ut fra hensynet til å bedre barns vilkår for omsorg fra begge sine foreldre. Også etter at foreldrene har flyttet hver for seg. At kun en av foreldrene har foreldreansvar fører ofte til større konfliktnivå mellom partene, ikke minst på grunn av de økonomiske særordninger som mor (som ikke sjelden har foreldreansvaret alene) vil få fordel av hvis barnet har ”fast bosted” hos henne.

Videre ser vi en viss problematikk med hensyn til definisjonen av ”samboere”; her kan det være en samlivspraksis som ligner alt fra ekteskapelig samliv til det som ligner mer på ”besøk” av den ene forelder. Det er således vanskelig å (1) definere hvem som skal regnes som ”samboere”, og (2) registrere et ”brudd” på samboerskapet.

Et langt viktigere skritt i riktig retning, som også ville kunne påkalle et mer legitimt behov for obligatorisk mekling for alle på et likeverdig grunnlag, ville være at begge foreldre automatisk får felles foreldreansvar ved barnets fødsel, uavhengig av foreldrenes sivilstand. Slik det eksisterende regelverket er, og som det også vil fortsette å være hvis forslaget skulle bli iverksatt, er at barn fra samboende foreldre ikke har de samme juridisk-rettslige krav på omsorg fra begge foreldre som barn av gifte foreldre.

1.6. Forholdet til annen relevant/berørt lovgivning

All den tid vi ikke støtter forslaget om innføring av obligatorisk mekling for ugifte samboere, har vi ikke prioritert å komme med utdypende merknader til forslaget om gjennomført mekling som betingelse for utvidet barnetrygd, ut over at meklingsprosessen muligens kan bli begjært av bostedsforelder kun av økonomiske årsaker og ikke for å søke å finne en avtale for samvær/omsorg for barna. Vi vil også gjenta våre bemerkninger om konsekvensene av de ulogiske innretningene i forslag om felles foreldreansvar på bakgrunn av samboerklaring, hvor mor i realiteten fremdeles har vetorett. Barn vil ikke bli mindre gjenstand for økonomisk vinning om dette forslaget skulle gå gjennom.

Når det gjelder forslag til sanksjoner for de som uteblir fra mekling, finner vi disse interessante. Vi oppfordrer BFD til å gå videre med utredning om bruk av sanksjoner, f.eks burde det bli innført regler om økonomiske sanksjoner for mødre som saboterer samvær, ikke utelukkende med hjemmel i en impotent Tvangsfullbyrdelseslov, men f.eks i form av tilbakeholdelse av barnetrygd, bidrag mv. FMO bemerker generelt at ”kontrollbehovene på de enkelte rettsområder” bør samordnes slik at barnelovsystemet fremtrer som logisk konsistent og gir positive føringer for de som vil ta omsorg for sine barn, og motsvarende signaler til de som saboterer omsorg, i form av effektive sanksjoner.

1.7 Barns behov for likebehandling

Høringsnotatet argumenterer for at barn skal sikres mot vilkårlighet avhengig av foreldrenes sivilstand. FMO støtter denne grunnleggende tankegangen som skriver seg fra Barnelovutvalgets (NOU 1977:35) opprinnelige utredning som grunnla komplementaritet og gjennomført likestilling som veiledende. FMO kan imidlertid ikke se at der foreligger en samordnende og helhetlig utredet plan for hvordan barn født inn i ulike sivilstandsregimer skal sikres likebehandling, og avventer BFDs videre arbeide for å sikre lik rett for alle parter, og barna som uskyldige tredjeparter betraktet. Inntil barnets rettssikkerhetsgaranti er på plass i form av automatisk foreldreansvar for alle foreldre uavhengig av sivilstand, velger vi derfor å se på dette som i beste fall ”good intentions”.

1.8 Kjønnsfokus

All den tid mor befinner seg i en særstilling juridisk-rettslig med eneforelderansvar som lovens utgangspunkt, finner FMO det påfallende at Høringsnotatet ikke problematiserer dette forhold mer. Ønskeligheten av å gi også samboende foreldre felles foreldreansvar, er betinget av erklæring hvor mor fremdeles har vetorett. BFD opprettholder dermed status quo, og får problemer med sin troverdighet når fedres omsorgsrolle angivelig skal styrkes. Utsagn i kapittelet om forslaget om å oppheve legaldefinisjonen av vanlig samvær, tyder som vi skal se på at kjønnsvidningen og eneforeldertenkningen kan tenkes å sitte langt inne.

2. Forslag om å oppheve barnelovens definisjon av vanlig samværsrett

2.1 Forståelse av ”gjeldende rett”

2.2 Kunnskapsgrunnlag

2.3 Hvordan er behovet for lovendring dokumentert

2.4 Forholdet til andre lovbestemmelser og –forslag

2.5 Svensk lovgivning

2.6 Forholdet mellom Omsorg og Samvær

2.7 Overgrepspåstander, samværsnekt og foreldrefiendtliggjøring(PAS)

2.8 Bruk av referanser og statistikk

2.9 Kjønnsfokus

2.1 Forståelse av "gjeldende rett"

FMO oppfatter begrepet "gjeldende rett" hovedsakelig som uttrykk for hva domstoler, forvaltning og andre aktører på barnelovområdet oppfatter som veiledende rettspraksis, bl.a utfra forestillingen om hva man tror Høyesterett vill ha dømt i den enkelte sak. Når det gjelder i hvilken grad normalt samvær iht legaldefinisjonen idømmes med referanse til såkalt gjeldende rett, foreligger det ingen empiriske undersøkelser verken fra jurister, sosiologer eller kriminologer. Langt mindre finnes det empiri tolket eller også utlagt kvantitativt eller også kvalitativt som kan gi noe som helst grunnlag for å hevde at legaldefinisjonen, såkalt "normalt samvær", er gjenstand for misbruk i form av slavisk idømming på tvers av "barnets beste". FMO stiller seg undrende til bruken av "barnets beste" –standarden over hodet. Det synes å være en utbredt oppfatning at man ikke skal etablere prejudikater i barnefordelingsaker, da hvert enkelt tilfelle må vurderes individuelt. FMO har ikke funnet noe som helst juridisk-rettslig belegg for påstander om at visse samværsordninger blir foretrukket i rettsapparatet. Heller ikke på dette område finnes det differensiert statistikk.

FMO stiller spørsmål ved forståelsen av "gjeldende rett", i det vi etterlyser BFDs differensiering av hvilken betydning eventuell dokumentasjon av veiledende rettspraksis vil ha for (1) parter som havner i retten, og (2) parter som regulerer samværet uavhengig av mekling og rettslige prosesser.

Dagens "legaldefinisjon" av samvær følger av barneloven § 43 andre ledd:

"- Vert det avtala eller fastsett « vanleg samværsrett », gjev det rett til å vere saman med barnet ein ettermiddag i veka, annakvar helg, 14 dagar i sommarferien, og jul eller påske".

Hvorvidt denne bestemmelsen oppleves og etterleves som normativt veiledende av rettsapparatet og ellers i samfunnet vet ingen noensomhelst om utover enkelttilfellelts anekdotiske evidens. BFD har intet belgg for å hevde at ikke individuelle hensyn taes "til barnets beste".

FMO finner det påfallende at Høringsnotatet under avsnittet om "gjeldende rett" kun viser til offentlige og politiske dokumenter og ikke til hva (ulik) rettspraksis dokumenterer. FMO har solid erfaring for at samværsnekt premieres i rettsapparatet, i form av namsrettens hyppige tilslutning til det såkalte "umulighetskriteriet". Slike forhold er underkommunisert i Høringsnotatet og et unyansert bilde av rettstilstanden fremtrer dermed. Slike erfaringer står i sterk kontrast til BFDs tilsynelatende opptatthet av å styrke fedres omsorgsrolle. Mødres tilbøyeligheter til bruk av tvilsomt funderte overgrepssanklager, samværsnekt og forekomsten av foreldrefiendtliggjøring (PAS) er sammen med kritikk av fagfolkene sviktende forutsetninger fremdeles tabuer.

Høringsnotatet er heller ikke opplysende når det kommer til omfang av samvær. Man har ikke kildemessig belegg for å hevde at "hensynet til samlet foreldrekontakt" er et moment som er mye vektlagt (s16), og når man skal drøfte ordbruken og skriver "Juridisk teori og rettspraksis bruker begrepene ...", har man symptomatisk nok ingen referanser eller for den saks skyld noen bevissthet om hva et begrep er til forskjell fra en betegnelse/uttrykksmåte.

2.2 Kunnskapsgrunnlag

FMO stiller spørsmål ved hvordan man kan vite om en lovendring fører til endret praksis. FMO registrerer at BFD tilsynelatende ser det som gunstig at samvær økes, og at man ønsker å styrke fedres omsorgsrolle, men BFD bygger ikke på empiri relevant for de rettslige prosesser. Med hensyn til omfanget av samvær foreligger det flere undersøkelser, men kun to er nevnt med fullstendig referanse: Kitterød (2004) og Skevik og Hyggen (2002). Disse forteller imidlertid lite eller ingenting om partenes innbyrdes styrkeforhold, langt mindre om relevansen for de rettslige prosesser. Riktignok handler ikke all lovgivning om de som merogmindre (u)frivillig havner i rettssaker om barnefordeling, men når BFDs grunnleggende antakelse synes å være at samværsretten står (for) sterkt rettslig og politisk, jf Arbeidsgruppens rapport (vår høringsuttalelse med link til rapporten er tilgjengelig her :

http://www.lundkommisjonen.no/krisesenter/DOCS/horingsuttalelse_agr.htm),

er det påfallende at BFD påberoper seg forskning og undersøkelser som ikke problematiserer slike forhold med henvisning til empiriske studier. Årsaker til brudd i kontakt mellom barn og samværsforelder er tema, men overgrepsspåstander, jf angivelig behov for ”*tiltak for å beskytte barn*” nevnes ikke. FMOs erfaringstilfang tilsier at slike problemer eksisterer i rikt monn, men vi vet selvsagt ikke om våre erfaringer er representative for en større helhet av ulike typetilfeller.

Høringsnotatet gjør antydninger til å ville differensiere mellom praksis for ulike tvistegjenstander under drøftingen av uttryksmåten ”*samlet foreldrekontakt*”, men vi ser her (s 16) dessverre hvor vanskelig for ikke å si håpløst umulig det blir når man ikke har relevant og forskning som problematiser mulige adekvate årsakssammenhenger å støtte seg på.

2.3 Hvordan er behovet for lovendring dokumentert

Påstander om at legaldefinisjonen gir ”unødvendige føringer” er aldri forsøksvis dokumentert. FMOs konkrete erfaring fra en ikke ubetydelig mengde saker hvor samvær er tvistegjenstand, tyder på at samværsretten langt fra er automatisk slike det kan skapes inntrykk av. Tvangsfullbyrdelseslovens ”umulighetskriterium” påberopes hyppig i namsrettsaker, og vi ser jevnlig at samværsretten ikke står spesielt sterkt motsatt påstander statsråden har kommet med i forbindelse Arbeidsgruppens rapport ”*Tiltak for å beskytte barn mot overgrep. Forslag om endringer i barneloven mv.*” (AGR).. Vi viser til vår høringsuttalelse

http://www.lundkommisjonen.no/krisesenter/DOCS/horingsuttalelse_agr.htm

og Ole Texmos innlegg ”*Statråd Dávøys uredeligheter*” i Dagsavisen.15. januar 2005

<http://www.dagsavisen.no/debatt/article1410629.ece>

FMO oppfatter at behovene for de seneste lovforslag er dårlig underbygd, og imøteser BFDs kommentarer til våre påvisninger. I statråd Dávøys innlegg referert til i Texmos ovennevnte innlegg, fremkommer en rekke påstander som ikke er dokumentert. BFD må ikke skape et inntrykk av falsk konsensus, verken blant såkalte fagfolk eller blant høringsinstansene.

2.4 Forholdet til andre lovbestemmelser og -forslag

Det er tidligere foreslått i ”Arbeidsgruppens Rapport” et nytt annet punktum i bl. § 43 første ledd, samt et nytt annet ledd til bl. § 48. Disse forslagene er nevnt i høringsnotat av 22.12.04, og det sies at man vil vurdere alle forslagene samlet ifm en bebudet ot.prp. Gitt at BFD ønsker å signalisere antatt positive effekter av endringer i barnelovens bokstav, navnlig økt kontakt mellom foreldre og barn etter samlivsbrudd – sammenlignet med tidligere, riktignok udokumentert ”praksis” – harmonerer forslagene i nærværende Høringsnotat dårlig med nevnte forslag i Arbeidsgruppens rapport. FMO savner en helhetsvurdering og konsekvensanalyse av de ulike forslag, samt en tilstandsrapport hva angår praksis i namsrettsaker hvor samvær blir nektet og hvor samværsnekteren i en del tilfeller får medhold. FMO vil også henlede oppmerksomheten på praksisen ved bruk og påberopelse av Straffelovens § 216, den såkalte ”kidnappingsparagrafen”. I den grad det finnes differensiert statistikk og interessant rettspraksis mht denne lovbestemmelsen som kan tenkes å være relevant for barnelovspørsmål, konkret grenseoppgangen mellom samvær og omsorg/bosted, imøteser FMO med stor interesse BFDs konsekvensutredning.

2.5 Svensk lovgivning

FMO har sett på svensk lovgivning og finner det interessant å registere at man i vårt naboland har presisert innholdet i standarden "barnets beste" i nedenstående lovbestemmelses 2. ledd, 1. setning, og i særlig grad likestillingen av de forhold som nevnes i 2. setning. Dette representerer en erkjennelse av at f.eks samværsnekt eller også foreldrefiendtliggjøring (PAS) i prinsippet anses som like ille som overgrep.

Föräldrabalken kap 6:

- >
- > 2 a § Barnets bästa skall komma i främsta rummet vid avgörande enligt
- > detta kapitel av alla frågor som rör vårdnad, boende och umgänge.
- >
- > Vid bedömningen av vad som är bäst för barnet skall det fästas
- > avseende särskilt vid barnets behov av en nära och god kontakt med
- > båda föräldrarna. Risken för att barnet utsätts för övergrepp,
- > olovligen förs bort eller hålls kvar eller annars far illa skall
- > beaktas. Lag
- > (1998:319)

Föräldrabalken:

<http://www.notisum.se/index2.asp?sTemplate=/template/index.asp&iMenuID=331&iMiddleID=285&iParentMenuID=236&iLanguageID=1>

I de hitsatte sitatene fra den svenske straffeloven ser vi hvordan man signaliserer hvordan selvtakter sanksjoneres :

> Brottsbalken kap 7:

- >
- > 4 § Den som obehörigen skiljer ett barn under femton år från någon som
- > har vårdnaden om barnet döms för egenmäktighet med barn till böter
- > eller fängelse i högst ett år, om gärningen inte utgör brott mot
- > frihet. Detsamma gäller, om den som gemensamt med någon annan har
- > vårdnaden om ett barn under femton år utan beaktansvärt skäl
- > egenmäktigt bortför barnet eller om den som skall ha vårdnaden
- > obehörigen bemäktigar sig barnet och därigenom själv tar sig rätt.
- >
- > Till ansvar enligt första stycket döms också den som obehörigen
- > skiljer ett barn under femton år från någon som vårdar barnet med stöd
- > av lagen
- > (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, om gärningen inte
- > utgör brott mot frihet eller främjande av flykt.
- >
- > Är brott som avses i första eller andra stycket grovt, skall
- > gärningsmannen dömas till fängelse, lägst sex månader och högst fyra
- > år. Lag (1993:207).
- >

Brottsbalken:

<http://www.notisum.se/index2.asp?iParentMenuID=236&iMenuID=331&iMiddleID=285&top=1&sTemplate=/template/index.asp>

Disse svenske lovbestemmelsene bør studeres nærmere av norske myndigheter som forutsetningsvis bør lage en mest mulig konsistent lovgivning, hvor signaler om å ikke bare oppgradere fedres omsorgsrolle, men faktisk likestille fedre og mødres omsorgsmulighetsbetingelser, kommer i "främsta rummet".

2.6 Forholdet mellom Omsorg og Samvær

Ved lovendring i 1997 ble det gitt eksplisitt forbud mot at retten kunne idømme delt omsorg mot den ene partens vilje. FMO anser dette som en grov systemfeil, da det bryter med prinsippet om domstolens råderett over tvistegjenstander og forestillingen om at "barnets beste" –standard, skal kunne tillempes det enkelte tilfelle. FMO anser det i likhet med mindretallet i barnefordelingsprosessutvalget (NOU1998:17) som tenkelig at delt omsorg kan være det beste alternativet i noen tilfeller, og anser et eksplisitt lovforbud som en mistillit til rettsapparatets evne til å kunne dømme uavhengig i hvert enkelt tilfelle.. FMO registrerer at argumentasjonen fra motstanderne av delt omsorg med hensyn til rettslig adgang til å idømme inntil 50% samvær, ikke er fulgt opp i form av presiseringer i lovteksten. På denne bakgrunn finner FMO det påfallende at BFD prioriterer å foreslå en opphevelse av legaldefinisjonen i barneloven, med tilsynelatende gode intensjoner om å øke samværsmengden, heller enn å sørge for oppdatert kunnskap om domstolspraksis.

Intensjonen om å gå vekk fra "annenhver helg og en ettermiddag i uka" som veiledende norm kan oppfattes som positiv gitt at man vil øke omfanget av fedres omsorg for sine barn. Men samtidig er delt omsorg/bosted (altså en tilnærmet likeverdig fordeling av barnets tid hos begge foreldre, men også av rett og plikt iht Foreldreansvarets overordnede betydning) rettslig og politisk sett tabu. Forbudet mot at domstolen kan idømme delt bosted signaliserer også, slik FMO ser det, helt klart at en likeverdig utøvelse av omsorg fra begge barnets foreldre ikke skal være en veiledende norm.

SV er en av de partiene som står bak forslaget, men det kan stilles spørsmål ved om SV og de andre partiene (AP og Frp) har forstått hvordan barnelovens innretninger er fatt. For begrepsdiskusjon samt noe historikk viser vi til Ole Texmos kronikk i Ny Tid 21.01.05, "SV og barnelovens ånd" :

<http://www.nytid.no/index.php?sk=8&id=2474>

BFDs udokumenterte forståelse av "publikums språkforståelse", sentrale fagfolks begrepsforvirring og andre systembetingelser er fremstilt i kronikken "Omsorgen som forsvant" :

<http://www.lundkommisjonen.no/krisesenter/DOCS/omsorgensomforsvant.htm>

2.7 Overgrepspåstander, samværsnekt og foreldrefiendtliggjøring(PAS)

Et av de sentrale områder FMO arbeider med, er oppkomstbetingelser for anklager rettet fra mødre mot fedre i barnefordelingsaker i den hensikt å posisjonere seg i forhold til retten til barna. Anklagene kan variere fra milde overdrivelser av egenskaper som i utgangspunktet kan tenkes å være litt negative ved den ene parten, til rene oppkonstruerte anklager av svært alvorlig art, slik som påstander om vold i ekteskapet, vold mot barna, seksuelle overgrep osv. På grunn av bevisbyrdereglene som gjelder i sivile saker kan mødre (det er oftest mødre som fremmer slike anklager) overveiende risikofritt forsøke å få hovedomsorgen for barna og samtidig begrense fars mulighet til å utøve omsorg for barna. De fleste saker FMO kjenner til der det er fremmet falske anklager om vold og seksuelt misbruk av barn, er disse fremmet kun i den sivile saken og ikke under straffansvar som ved anmeldelse til politiet. Dette gjør at bevisbyrdereglene med "sannsynlighetsovervekt" i sivile saker i motsetning til "ut over en hver tvil" i straffesaker, aktivt og systematisk benyttes av mødre for å vinne frem i kampen om barna. Det foreligger i praksis liten eller ingen risiko for at de som fremmer falske anklager må stå til rette for dette, særlig i tilfeller der saken ikke er politianmeldt.

Men også i saker der kvinnen har fremmet åpenbart falske anklager mot barnas far, har vi til gode å se at påtalemyndigheten tar tak i dette (ved ubetinget offentlig påtale uavhengig av evt anmeldelse) og stiller kvinnen til straffansvar for handlingen. I sivile saker har man i teorien også et vitneansvar – en teoretisk mulighet for å kunne bli straffet – ved forsettlig å fremsette falske anklager. Men det medfører etter dagens praksis ingen risiko å fremsette falske anklager i sivile saker slik FMO erfarer.

FMO har erfaring for at det fremsettes påstander om voldtekt, mishandling eller seksuelt misbruk av barn i et ikke ybetydelig antall av sakene som går for retten, samt en del saker som ikke kommer for retten. I noen av disse tilfellene har retten skjært igjennom og skilt mellom mor-far problematikk og den problematikk som angår far-barn og mor-barn. Som et eksempel trekker vi frem "V-saken" som er fylldig og etterrettelig omtalt i denne artikkelen :

<http://home.no.net/nsmfia/fobik.htm>

Ukjent for de fleste formodentlig (?) er at sentrale fagfolk som Odd Arne Tjersland, Wenke Gulbrandsen og Svein Mossige fikk refs for sin kritikkverdige opptreden i "V-saken" hvor FOBIK var sterkt involvert for å forhindre at faren fikk ha omsorg for barna, men Tjersland ser ikke ut til å ha lært noe, jf Ekspertgruppens notat av mai 2002 hvor det er helt tydelig for de innvidde at Tjersland vil ta igjen fordi han ble felt i Fag-etisk råd.

Falske overgrepsanklager, samværs sabotasje og foreldrefiendtliggjøring (PAS) er i en del tilfeller nært forbundet. FMO savner bevissthet om disse forholdene fra myndighetenes side når samværsspørsmål skal utredes, idet vi er tilbøyelige til å mene at f.eks BFD og i enda mindre grad de politikere som skal vedta lovene, helt forstår hvilken rolle de nevnte fenomener har for dynamikken i barnefordelingssaker.

2.8 Bruk av referanser og statistikk

FMO har studert de to rapportene fra hhvis Nova og SSB som Høringsnotatet viser til. Funnene er for så vidt interessante og bekrefter f.eks noe vi har visst en god stund, også på bakgrunn av NIBR-studiene til An-Magritt Jensen (Rapport 1992:9 og Notat 1997:103) med erfaringstall fra 1988 og 1995 respektive, nemlig at fedre som har hoveomsorgen er utfra statistisk sannsynlighet (og vel også i praksis ?!) mer raus mht å la samværs mødre ha utvidet samvær og del i foreldreansvaret. Slike empiriske funn bekrfter FMOs erfaringer. Men spørsmålet er om disse studiene og funnene som f.eks viser samværsforeldrenes gjennomsnittlige månedlige frekvens på samvær/kontakt har noen særlig relevans mht rettslig-juridiske diskurser om samvær og omsorg, all de ntid vi ikke har noensomhelst empiriske studier om effekten av mekling og rettssaker etter barneloven.

Vi har nevnt Arbeidsgruppens rapport som Høringsnotatet viser til flere ganger og skal ikke gjenta våre synspunkter på annen måte enn at vi bestrider store deler av Arbeidsgruppens forståelse, da Arbeidsgruppen verken belegger rettspraksis eller relevant forskning, aller minst at samværssetten skulle stå sterkt rettslig eller politisk, påstander det ikke fins dekning for.

2.9 Kjønnsfokus

FMO er ikke overraskende av den oppfatning at store deler av barnelovsystemet virker kjønnsdiskriminerende. Høringsnotatet har visse utsagn vi er fristet til å kalle Føringer i retning en kjønnsvridd forståelse. Vi sikter i særlig grad til utsagn på s15 om ulike forhold /momenter som BFD mener må vektlegges, idet vi finner det på sin plass å minne om vår kritikk av eneforeldertenkningen

som grunnleggende favoriserer mødre og som er til hinder for en likeverdig betraktning av mor og far. Vi anser ikke nødvendigvis alle momenter BFD lister opp for irrelevante eller også kjønnsvridde, de fleste er hva vi oppfatter kjønnsnøytrale, men følgende sekvens stusser vi ved (s15) :

"Alderen kan også ha betydning for barnas tilknytning til den ene av foreldrene. Små barn kan ha særlig behov for trygghet og stabilitet"

For det første bestrider vi eneforeldertenkningen som bortser fra muligheten for at et barn kan være like mye, men dog forskjellig, tilknyttet begge foreldrene. For det andre tolker vi utfra konteksten en føring som i realiteten representerer en gjeninnføring av morspresumpsjonen – for små barn.

Avslutning / oppsummering

FMO er motstander av å innføre obligatorisk mekling også for ugifte samboende. Før alle foreldre uansett sivilstand er juridisk sett likestilte er det meningsløst å innføre en ordning hvor ulikeverdet mellom mor og far kan risikere å bli enda mer eksponert. FMO har erfaring for at kvaliteten på norske fagfolk som opptre i ulike roller i meklings- og rettslige sammenhenger er for dårlig. Vi viser til artikkelen *"Psykolog Knut Rønbeck, sakkyndigheten og rettsikkerheten"* som fokuserer den nye modellen som er vedtatt innført i rettsapparatet, men som savner faglig-akademisk legitimitet :

http://www.barnasrett.no/Artikler/psykolog_knut_ronbeck.htm

FMO er også motstander av å oppheve legaldefinisjonen på normalsamvær sli kdenen er formulert i barneloven. Inntil lovforbud mot å dømme delt omsorg mot den ene parts vilje er opphevet og delt omsorg innført som "hovedregel" i barneloven, vil FMO beholde legaldefinisjonen, da vi oppfatter at denne tross alt signaliserer at samværsrett eksisterer tiltross for dårlig beskyttelse. Det vil uansett stå retten fritt og partenes avtalefrihet er udiskutabel, slik at tilpasning til individuelle forhold i den enkelte sak kan ivaretaes.

Nerdrum den 11. februar 2005

Redaksjonen avsluttet kl 16.00. Nærværende høringsuttalelse anses med dette å være rettidig innlevert.

Ole Texmo

Einar Nyaas

Forum for Menn og Omsorg (FMO)

Nærværende høringsuttalelse med forutsetningsvis aktive linker kan leses på vår hjemmeside :

www.krisesenter.org